

3.11 ऋग्वेदीया रक्षोघ्नसूक्तम् (4.4.01-15)

ॐ अस्य रक्षोहसूक्तस्य गौतमो वामदेव ऋषिः, रक्षोहाग्निर्देवता, त्रिष्टुप्छन्दः, सर्वारिष्टनिवृत्त्यर्थे विनियोगः ।।

ॐ कृणुष्व पाजः प्रसितिं न पृथ्वीं याहि राजेवामवा इभेन । तृष्वीमनुप्रसितिं द्रूणानोऽस्तासि विध्य रक्षसस्तपिष्ठैः ।।1। तव भ्रमास आशुया पतन्त्यनु स्पृश धृषता शोशुचानः । तपूंष्यग्ने जुह्वा पतंगान संदितो वि सृज विष्वगुल्काः ।।2। प्रति स्पशो वि सृज तूर्णितमो भवा पायुर्विशो अस्या अदब्धः । यो नो दूरे अघशंसो यो अन्त्यग्ने माकिष्टे व्यथिरा दधर्षीत् ।।3। उदग्ने तिष्ठ प्रत्यातनुष्वन्यमित्राँ ओषतात्तिग्महेते । यो नो अरातिं समिधान चक्रे नीचा तं धक्ष्यतसं न शुष्कम् ।।4। ऊर्ध्वो भव प्रति विध्य ाध्यस्मदाविष्कृणुष्व दैव्यान्यग्ने । अव स्थिरा तनुहि यातुजानां जामिमजामिं प्र मृणीहि शत्रून् ।।5। स ते जानाति सुमतिं यविष्ठ य ईवते ब्रह्मणे गातुमैरत् । विश्वन्यस्मै सुदिनानि रायो द्युम्नान्यर्यो वि दुरो अभि द्यौत् ।।6। सेदग्नेऽस्तु सुभगस्सुदानुर्यस्त्वा नित्येन हविषा य उक्थैः । पिप्रीषति स्व आयुषि दुरो रोणे विश्वेदस्मै सुदिना सासदिष्टिः ।।7। अर्चामि ते सुमतिं घोष्यर्वाक्सं ते वावाता जरतामियं गीः । स्वश्वास्त्वा सुरथा मर्जयेमाऽस्मे क्षत्राणि धारयेरनु द्यून् ।।8। इह त्वा भूर्या चरेदुप त्मन्दोषावस्तर्दीदिवांसमनु द्यून् । क्रीळन्तस्त्वा सुमनसः सपेमाऽभि द्युम्ना तस्थिवांसो जनानाम् ।।9। यस्त्वा स्वश्वः सुहिरण्यो अग्न उपयाति वसुमता रथेन । तस्य त्राता भवसि तस्य सखा यस्त आतिथ्यमानुषगजुजोषत् ।।10। महो रुजामि बन्धुता वचोभिस्तन्मा पितुर्गोतमादन्वियाय । त्वं नो अस्य वचसश्चिक्लिद्धि होतर्था वष्ठ सुक्रतो दमूनाः ।।11। अस्वप्रजस्तरणयः सुशेवा अतन्द्रासोऽवृका अश्रमिष्ठाः । ते पायवः सध्यं चो निषद्याऽग्ने तव नः पान्त्वमूर ।।12। ये पायवो मामतेयं ते अग्ने पश्यन्तो अन्धं दुरितादरक्षन् । ररक्ष तान्तसुकृतो विश्ववेदा दिप्सन्त इद्रिपवो नाह देभुः ।।13। त्वया वयं सधन्यऽऽस्तवोतास्तव प्रणीत यश्याम वाजान् । उभा शंसा सूदय सत्यतातेऽनुष्टुया कृणुह्यहयाण ।।14। अया ते अग्ने समिधा विधेम प्रति स्तोमं शस्यमानं गृभाय । दहाशसो रक्षसः पाह्यऽस्मान्द्रुहो निदो मित्रमहो अवद्यात् ।।15। अथवा

ऋग्वेदीया रक्षोघ्नसूक्तम् (10.87.01-25)

ॐ अस्य रक्षोहसूक्तस्य भरद्वाजः पायुर्ऋषिः, रक्षोहाग्निर्देवता, प्रथमाद्येकविंशत्यृचां त्रिष्टुप्छन्दः स माप्तिपर्यन्तर्चा चानुष्टुप्छन्दसी, सर्वारिष्टनिवृत्त्यर्थे विनियोगः ।।

ॐ रक्षोहण वाजिनमा जिघर्मि मित्रं प्रतिष्ठमुप यामि शर्म । शिशानो अग्निः क्रतुभिः समिद्धः स नो दिवा स रिषः पातु नक्तम् ।।1। अयोदंष्ट्रो अर्चिषा यातुधानानुप स्पृश जातवेदः समिद्धः । आ जिह्वया मूरदेवात्रभस्व क्रव्यादो वृक्त्व्यपि धत्स्वासन् ।।2। उभोभयाविन्नुप धेहि दंष्ट्रा हिंस्रः शिशानोऽवरं परं च । उतान्तरिक्षे परि याहि राजञ्जम्भैः सं धेह्यभि यातुधानान् ।।3। यज्ञैरिषूः संनममानो अग्ने वाचा शल्याँ अशनिभिर्दिहानः । ताभिर्विध्य हृदये यातुधानान्प्रतीचो बाहून्प्रति भङ्ग्ध्येषाम् ।।4। अग्ने त्वचं यातुधानस्य भिन्धि हिंस्राशनिर्हरसा हन्त्वेनम् । प्र पर्वाणि जातवेदः शृणीहि क्रव्यात्क्रविष्णुर्वि

चनोतु वृक्णम् । 15 । यत्रेदानीं पश्यति जातवेदस्तिष्ठन्तमग्न उत वा चरन्तम् । यद्वान्तरिक्षे पथिभिः प
 तन्तं तमस्ता विध्य शर्वा शिशानः । 16 । उतालब्धं स्पृणुहि जातवेद आलेभानादृष्टिभिर्यातुधानात् ।
 अग्ने पूर्वो नि जहि शोशुचान आमादः क्ष्विङ्कास्तमदन्त्वेनीः । 17 । इह प्र ब्रूहि यतमः सो अग्ने यो य
 तातुधानो य इदं कृणोति । तमा रभस्व समिधा यविष्ठ नृचक्षसश्चक्षुषे रन्ध्रयैनम् । 18 । तीक्ष्णोनाग्ने च
 क्षुषा रक्ष यज्ञं प्राञ्चं वसुभ्यः प्र णय प्रचेतः । हिंस्रं रक्षांस्यभि शोशुचानं मा त्वा दभन्यातुधाना नृचक्ष
 णः । 19 । नृचक्षा रक्षः परि पश्य विक्षु तस्य त्रीणि प्रति शृणीह्यग्रा । तस्याग्ने पृष्ठीर्हरसा शृणीहि त्रेधा
 मूलं यातुधानस्य वृश्च । 110 । त्रिर्यातुधानः प्रसितिं त एत्वृतं यो अग्ने अनृतेन हन्ति । तमर्चिषा स्फूर्ज
 यञ्जातवेदः समक्षमेनं गृणते नि वृद्धिः । 111 । तदग्ने चक्षुः प्रति धेहि रेभे शफारुजं येन पश्यसि या
 तुधानम् । अथर्ववज्ज्योतिषा दैव्येन सत्यं धूर्वन्तमचितं न्योष । 112 । यदग्ने अद्य मिथुना शपातो यद्वा
 चस्तृष्टं जनयन्त रेभाः । मन्योर्मन्यसः शरव्याँ३ जायते या तया विध्य हृदये यातुधानान् । 113 । परा श
 र्णीहि तपसा यातुधानान्पराग्ने रक्षो हरसा शृणीहि । परार्चिषा मूरदेवाञ्छृणीहि परासुतृपो अभि शोश
 उचानः । 114 । पराद्य देवा वृजिनं शृणन्तु प्रत्यगेनं शपथा यन्तु तृष्टाः । वाचास्तेनं शरव ऋच्छन्तु मर्मा
 न्वश्वस्यैतु प्रसितिं यातुधानः । 115 । यः पौरुषेयेण क्रविषा समङ्क्ते यो अश्व्येन पशुना यातुधानः ।
 यो अध्याया भरति क्षीरमग्ने तेषां शीर्षाणि हरसापि वृश्च । 116 । संवत्सरीणं पय उम्रियायास्तज्ञय
 माशीद्यातुधानो नृचक्षः । पीयूषमग्ने यतमस्ति तृप्सात्तं प्रत्यञ्चमर्चिषा विध्य मर्मन् । 117 । विषं गवा
 यातुधानाः पिबन्त्वा वृश्च्यन्तामदितये दुरेवाः । परैरान्देवः सविता ददातु परा भागमोषधीनां जयन्ता
 म् । 118 । सनादग्ने मृणसि यातुधानान्न त्वा रक्षांसि पृतनासु जिग्युः । अनु दह समूरान्क्रव्यादो मा ते हे
 त्या मुक्षम दैव्यायाः । 119 । त्वं नो अग्ने अधरादुदक्तात्त्वं पश्चादुत रक्षा पुरस्तात् । प्रति ते ते अजरा
 सस्तपिष्ठा अघशंसं शोशुचतो दहन्तु । 120 । पश्चात्पुरस्तादधरादुदक्तात्कविः काव्येन परि पाहि राज
 न् । सखे सखायमजरो जरिम्णोऽग्ने मर्ताँ३ अमर्त्यस्त्वं नः । 121 । परि त्वग्ने पुरं वयं विप्रं सहस्य धीर्मा
 ह । धृषद्वर्णं दिवे दिवे हन्तारं भङ्गुरावताम् । 122 । विषेण भङ्गुरावतः प्रति ष्म रक्षसो दह । अग्ने ि
 तग्मेन शोचिषा तपुरग्राभिरृष्टिभिः । 123 । प्रत्यग्ने मिथुना दह यातुधाना किमीदिना । सत्वं शिशामि
 जागृह्यादब्धं विप्र मन्मभिः । 124 । प्रत्यग्ने हरसा हरः शृणीहि विश्वतः प्रति । यातुधानस्य रक्षसो बलं
 वि रुज वीर्यम् । 125 ।